

Облыстық С.Жиенбаев атындағы жасөспірімдер кітапханасы

Электронды пошта: labrari@mail.ru

Сайт: www.aktobeoub.kz

Телефондары: 50-44-48;53-01-10.

Бейбішілік даңғылы,17.

Жыр
жауһары

Сағи
ЖИЕНБАЕВ

Балқ күссы

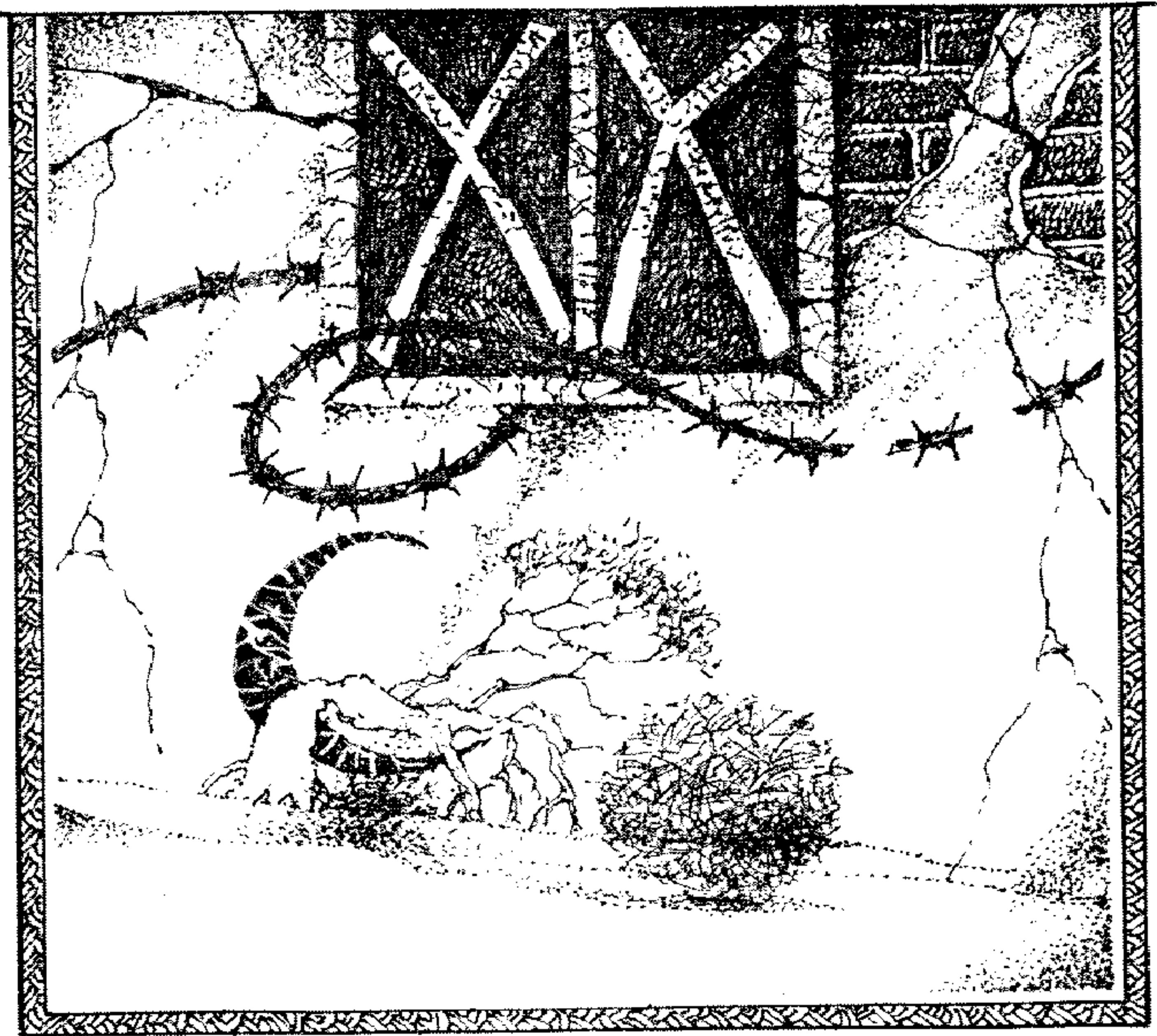
RARITY
PUBLISHING
COMPANY LTD

Сағи Жиенбаев

БАҚ ҚҰСЫ

Таңдамалы лирика

Алматы
«Раритет»
2002

Жыр
жаунары

Сағи
ЖИЕНБАЕВ

Бал күсы

Таңдамалы лирика

RARITY

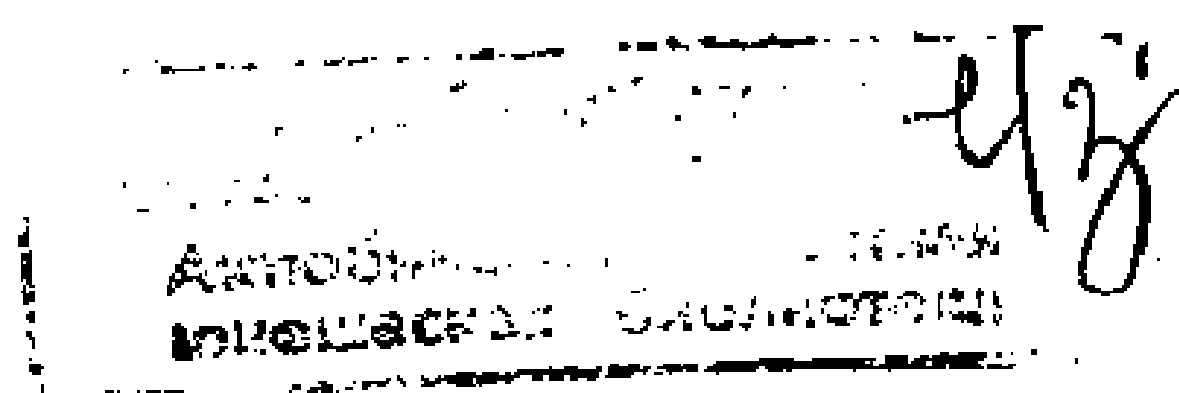
PUBLISHING
COMPANY LTD

ББК 84(5Қаз)
Ж60

Редакция алқасы:

А.П.Баранов (төраға), Ә.Асқаров,
Т.Молдағалиев, З.Я.Тен, Е.Дүйсенбайұлы,
З.Серікқалиұлы (жауапты шығарушы).

Кұрастырған Есенбай Дүйсенбайұлы

Жиенбаев С.
Ж60 Бақ күсы. Таңдамалы лирика/Құраст. Е.Дүйсенбайұлы. Алғысөзін жазған Қ.Шаңғытбаев. — Алматы: «Раритет», 2002. — 232 бет.

ISBN 5-7427-0190-X

Сазды лирика саңлағы Сағи ақынның бұл кітабына оның көзі тірісінде сан алуан жинақтарында жарияланған таңдамалы өлендері енді. Олар, расында да, қазақ поэзиясы бағында күйкылжып сайрап тұрған кұмыр күстың ән-өүезіндегі әдемі үйлесім тапқан: әр ырғақ-нақышында жарық дүниеге, жақсылық атаулыға, елге-жерге деген ерекше ынтызарлық, іңкәрлік бар.

ББК 84Қаз7-5

Ж 4702250202—00
413(05)—02

ISBN 5-7427-0190-X

© «Раритет» БК. 2002
© Безендірген А.Тілеушиев. 2002

САҒИ ЛИРИКАСЫ*

Сағи Жиенбаев — лирик. Және оқитын жұртқа көптен бері танымал, көп қатарына ұқсамайтын, өз қолтаңбасы бар лирик. Оның шынайы шабытынан ширғып шыққан өлеңдері жалпақ жұрттың жүрегіне жол тауып жатады.

Сонда өлеңді қадыр тұтатын қауым Сағи лирикасын неге жақсы көреді?

Өйткені өмір бар ол өлеңдерде. Ыстығы мен суығы, кермегі мен тәттісі қым-қуыт араласып, астасып жатқан кәдімгі дүнияуи өмір. Ол өлеңдердің авторында сол шындықтың бір тамшысын қалдырмай өз көкірегіне толтырып, сосын дос көкірегіне қайта құйып беретін адал сезімталдық бар. Осының бәріне қоса ақышның шеберлік машығы да қазір әбден шыңдалып, толысқан шағы.

Ендеше, Сағи лирикасының ұтымдылығы — ондағы шындық пен шеберліктің шынайы ұштасуында, үн мен ұғымның сұлу үйлесімінде.

Әрине, шығармашылықта да ауызекі тілді меңгерумен барабар: нәресте іштен сайрап тумайды, төңірегіндегілерден үйреніп барып сөйлейді. Демек, сонау алғаш қалам тартқан жас Сағига да өлең өнерінде әуелі өзі замандас үлкенді-кішілі ақындардың жыр жолдары, кейін, естияр кезінде, өзі құшырлана оқып, құмарта (және өте әдемі!) аударып бастаған орыс пен дүниежүзі классиктерінің шығармалары ұстаздық мектебі болды.

* Бұл алғысөз ақынның 1981 жылы «Жазушы» баспасынан шыққан «Іңкәр дүние» кітабында жарияланып еді. Сол күйінде ұсынылып отыр (құраст.).

Гете өзінің «Батыс-шығыс диванының» «Хафиз кітабы» деген бөлімінде:

Сөз дегенің — қыз деген,
Рух — оның күйеуі:
Сол екеуін іздеген
Жанды Хафиз сүйеді, —

дейді. Демек, рух пен сөз, яғни мазмұн мен түр, күйеу мен қалыңдық сияқты, өнер дүниесіндегі, ендеше, барлық тіршіліктегі әлімсақтан бері келе жатқан егіз бастау. Сағи лирикасын әңгіме еткенде біз, жоғарыда айтқандай, ондағы үн мен ұғым үйлесімін осы тұрғыда атап өткенбіз.

Айталық, біраз жас ақындардың өлеңдерінде «арман» деген сөзден аяқ алып жүруге болмайды. Ол — не арман? Сүйген жар ма, туган елдің бақытына бағышталған батырлық па, қамсыз да қайғысыз қарттық па, — адам түсініп болмайды: көгілдір абстракт.

Ал, жә, осы жинақтағы «Кемпірқосақ» деген өлеңді оқиық. Жаңбыр селдетіп өте шығады. Балбыраған дүние. Сөніп қалған ауыл ошақтарында қайтадан от маздайды. Сол кезде бір басы сол ауылдың шетіне тіреліп, аспанға кемпірқосақ асылады. Сан құбылған сиқыр бояуларды ұстаймыз деп, балалар сілесі қатқанша зымырап белдерден асады. Бірақ кемпірқосақ жеткізбейді.

Дүние
Зымырап ұршықтай,
Арбайды көзді
дуалап.
Құмардан әлі бір шықпай
Келеміз соны қуалап, —

дейді Сағи. Бала кездегі таңғажайып табиғат құбылысы ержеткен ақынның көз алдында әлі тұр. Бірақ сонау алыс қалған албырт шақтағыдай, алдағы армандар бейнесінде жарқырайды. «Арман» деген сөз жоқ, сонда да ақын көңілі аян-ақ. «Келеміз соны қуалап». Кімнің басында жоқ ондай армандар?!

Арман! Отан соғысы басталғанда Сағи небәрі жеті жаста болатын. Баланың жады (памяті) тасқа жазған жазу-

дай. Ақынның сонау алыс-алыс ай-күндердегі, сұрапыл соғыстың қиын шақтарындағы ауыл баласының жарық дүниені қалай қабылдағаны жөнінде бұл кітапта риясыз, рас өлеңдер көп-ақ! Оқушы бәріне сенеді.

Кітапта «Сүт туралы баллада» деген өлең бар. Азаматты соғысқа кетіп, бір үйлі жан жалғыз сиырдың сүтіне қарап қалады. Көктем. Соғыс жылдарындағы жоқ-жұқа, аша-жалап, көріксіз көктем. Оны ұзынның қысқарып, қысқаның үзілетін кезі деп атаудың өзі қиын. үйткені қысқартын да, үзілетін де дәнеме жоқ. Тек жалғыз сиырдың сүті ғана. Оның өрістен қайтқанын балалар асыға күтеді: сүт керек қой!

Ең алдымен жетуші еді елпілдеп
Біздің үйдің қызыл қасқа сиыры.

Сонда:

Тұлабойы дір-дір етіп,
Жас бұзау
Тығылатын енесінің баурына.

Содан кейін:

Үлпілдеген үрпінен
Бір ақ жаңбыр носерлетіп құятын.

Байлаулы бұзаудың да, балағы түрулі ойын баласының да көздері «ақ шелектегі бұрқыраған ақ көбікте».

Сауу керек үшінші рет,
Соңғы рет.
Бұзауы тұр жіберсе екен енді деп.
Ол да бала,
Мен де бала бүлдіршін,
Екі бала елеңдейміз мөлдіреп.

...Соңғы иінді...
Ең қиыны — осы ара.
Осы арада
Арбасады қос ана:
Екеуінің екі түрлі түлегі.
Екі тілек қосылмайды,
Не шара?!

*Жасыра алмай, жануар-ай, сезімін,
Жаутаңдайды қарашығы көзінің.
Ене байғұс ойлайды тек бұзауын;
Ана байғұс ойлайды тек өз ұлын.*

*Сиыр сауылды, бұзау ағытылды. Шелек іші — ақ жаңбыр-
дың ақ көбікті ырысы.*

*Түк жоқ ойда,
Мәз боп бара жатамыз
Екеуіміз екі анаға ілесіп.*

*Екеуін де еріксіз аяйсың, аяй тұра етжүрегің елжірей
қуанасың. Аяйтынымыз: мынау өз шаруасымен қарбалас
жұпыны ауылдағы мал өрістен қайтқан идиллия сағат-
тарында сонау күн астында қандықасап қырғын бір то-
ластамай, махаббат пен гадауат арналысып жатыр, ада-
мият тағдыры таразының табағында теңселіп тұр: оны
балғын бүлдіршін де, оның ойын серігі бұзау да түсінбейді.
Қуанатының: күні бойы көзіне көк шыбын үймелеп, нәр
татпаған екі сәби қарындары қампиып, аналарының
қасында мәз боп барады. Ауыр жылдардың аза бойыңды
тік тұрғызатын қатал шындығын шебер ақын сөйтіп көз
алдыңа әкеледі.*

*Жалпы, Сағидың соғыс жылдарына арналған өлеңдері
қазіргі Одақ көлеміндегі поэзиямыздың үздік үлгілерінің са-
пында өз орынын тапты десек, мұнда ешқандай асыра сілтеу
де, артық мақтау да жоқ екенінде талас болмасқа керек.*

*«Сыртта боран ұлып тұр», «Оң аяқ», «Бөрік», «Күт-
кен күн», «Медаль», «Әйелдер», «Жеңістің тұңғыш таңы
бұл...» сияқты өлеңдері — көзіңе жас, ерпіңе күлкі шақы-
ратын, өзегіңе от тастап, кеудеңді тұңғыш мерей рақа-
тына толтыратын нағыз хрестоматиялық дүниелер.
Әрқайсысында қазіргі жас ұрпақтың санасына сыймайтын
сұмдық ақиқат бар. Соғысқа деген лагнет жатыр. Олар-
дан сонымен бірге туған елге арналған нәзік махаббаттың
саф лебі еседі. Қазақстанның қиыр түкпіріндегі кішкентай
ауылдан шыққан жақсы ақынның жады мен қиялы оқушы-
сын ұзап кеткен сұраныл шақтың шаңдаулына шебер
ұластырады. Бұл өлеңдер замандастардың санасы мен
сезіміне, ақылы мен жүрегіне шынайы педагогикалық әсер*

тигізбей қоймайды. Мүмкін, Шиллер айтқан адамға эстетикалық тәрбие беру де осы болар.

Иә, мәңгі тозбайды деп жүрген махаббат тақырыбы ше? Сағидың бұл саладағы өлеңдері, құдайға шүкір, баршылық. Өзі лирик болса, оның үстіне Пушкин, Лермонтов, Абайдың ғашықтық өлеңдерінің кәусарынан көп сусындаған болса, өзі де барша жақсылық атаулыға асық болса, махаббат туралы ол неге жазбауға тиіс! «Періште емес, пендемін...» деген өлеңдегі лирикалық қаһарман, яғни ақын қандай қарапайым: сүйгенінің алдында ол өліп-тіріліп жатпайды, тек Құдайдың бергеніне ырза:

Сол баяғы балғын күйде,
Кім білсін,
Жүргем шығар бір көздердің ішінде.

Мұндай қарапайым адал сөзге тек «Айналайын!» дегің келеді. Ал ақынның алғаш ғашық болған адамына қалай қарайтынын білгіңіз келе ме? Ендеше, «Көктемнің балғын кезі еді...» деген өлеңін оқыңыз. Жемнің, Жем өзенінің, жасыл өзегі көгілдір мұнарға малынып тұрған тамаша бір шақта балғын жас өзен жағасындағы қайраң құмға саусақтары дірілдеп бір қыз баланың есімін жазып кетеді. Бірақ жел үріп, оны өшіріп тастайды. Жас Фархад оған көне ме? Жаз өтіп, қыс түскенде ол өз Шырынының есімін алғаш жауған ақ қарға жазады. Бірақ сол күні соққан боран оны да басып қалады. Оның бәрін анау қыз білмейді. Енді не істеу керек? Амал жоқ, жел де, боран да бара алмайтын бір ғана орын бар ғой, соған жазады:

Гүл жапты талай белеңді,
Бұрқады талай ақ боран...
Атыңды сенің
мен енді
Кеудеме жазып сақтағам.
Сақтаулы сонда бейнең мен
Сонау бір балғын күлкің де.
Енді оны
менің кеудемнен
Өшіру, сірә, мүмкін бе!..

Сол қиял-қыз қазір қайда жүр екен? Гетенің Фредерика Брионы мен Пушкиннің Анна Керні, Абайдың Тогжаны боп жүретін періштенің атын Сағи неге атамады деп қын-жыламыз.

Қиналдым талай қыз үшін,
Қыз үшін зәбір көп көрдім, —

деп өзі айтқандай, сол зәбірлердің есесін ақын өлеңмен қайырган. Шын ғой:

Ырзамын, қыздар, сендерге!
Мен үшін сендер пірсіңдер.
Жазым боп кетер жерлерде
Өздерің сақтап жүрсіңдер, —

деген Сағига өз басым кәміл сенемін.

Қайсы ақынның болмасын өлең жасаудағы шеберлігін көрсететін тағы бір нышан — оның туған өлке суретін қалай көріп, қалай қабылдайтыны. Сағи, ойлайтын, көргенін түсінетін Сағи, төңірегін, тіпті табиғат көріністерін де, мәңгі қозғалыс қалпында қабылдайды. Ақын ұғымындағы қозғалыс. Ол табиғатты құрғақ суреттеп жатпайды, әдемі ырғақ, келісті сөзбен баяндап, бір кезде көргенмен, — есте сақталмаған кейбір гажайып көріністерді қайтадан көз алдыңа әкеледі. Қанша көргенмен, қалпы өзгермей көкейіңде сақталатын мына бір көрініске қарайық:

Тотығып күрең жалынға,
Жартастың жүзі қызарып,
Күндізгі мұнар жамылған
Шатқалдың бойы ұзарып,

Салқын жел келіп бабына,
Көтеріп сайдың ақ буын,
Таулардың арғы жағына
Еңкейіп бара жатты күн.

Қоңырқай тартып реңі,
Қойғандай алдын құрсаулап,
Бір шөкім бұлтқа тіреліп,
Сәулелер жерге тұр саулап.

Туган жердің сұлулыққа тұнып тұрған келісті келбетін ақын алабұртпай, алақызбай, байсалды баяндайды. Көп көрген сурет болса да, көңілге оралымды-ақ. Жүрек қылын шертіп өтетін татымды бояулары самсап тұр.

Немесе «Көкше қысы» деген өлеңдегі ақ бояуға, тылсым тыныштыққа толы айналага қарайықшы: қар қылауын ауырсынған ақ қайың, ақ мамыққа бөленген жартастар, жер бетіндегі ақ төсек, жер үстіндегі ақша бұлт, үнсіз ғана жауып тұрған ақ қар, адалдықтың ақ көрпесін жамылған орман... Соның бәрін көріп тұрған ақын жүрегі де әппақ:

Тұнып тұр жан-жағымда кілең ғана
Әппақ жел,
Әппақ өмір,
Әппақ адам, —

дейді. Аламан елді сұқтандырып, талай майталман ақының көз жауын алған Арқа аруының суретін жасасағанда, Сағи оған ақ бояудан басқа бірде-бір реңді қимайды. Сосын біз Көкше-таудың тек жазғы жасыл желегі мен жасыл айдынын ғана жырлап келсек, ол қысқы көрінісін суретке түсіреді. Ұтымды боп шыққан. Бұл сияқты сұңқылдан тұрған ырғаққа, өтімді де өткір сөздерге бай табиғат лирикасы Жиенбаев жырларында жиі ұшырасады.

Сағи өлеңдерінде шумақтың ырғақ үйлесімдігі мен әр жолдың іштей үндестігі ормек күзуіндегі қатар өрбін жататыны ұнайды.

Мол едік біз,
жоқшылық жүдетпейтін,
Көп едік біз,
арадан қыл өтпейтін.
Шарап ішпей жүрсек те
көңілді едік,
Тамақ ішпей жүрсек те
түк етпейтін, —

деген шумақ бұл кітапта жиі кездесетін поэтикалық әдістердің тек біреуі ғана. Бірақ мұндағы Абай аға аңсаған «тілге жеңілділік» пен «жүрекке жылылық» — Сағи творчествосының туы боп алыстан атой салып тұратын игі нышан.

Автор жаңа жинағын «Іңкәр дүние» деп атапты. Дұрыс-ақ! Жинақта дүниедегі жақсы атаулыға деген риясыз іңкәрлік бар, адалдық атаулыға деген разы ынтызарлық бар. Осыған орай «Көп болды ғой мінбегелі құр атқа...» деп басталатын өлеңді әдейі атап өтпеу мүмкін емес сияқты.

Көп болды ғой мінбегелі құр атқа,
Шарт түйіліп шықпағалы қыратқа.
Асауларды ақ сорпа ғып келетін
Қайран кездер қалып қойды-ау жырақта, —

деп, Алматыда көп тұрақтап қалған ақын ауылына келгесін жастай таныс көк бестінің жалына қолын созады.

Сен сағынасың, мен де сені сағындым,
Мен де көптен шабысымнан жаңылдым.
Кең далаңда көсіліп бір көрейін,
Шықпай жүрген терін алшы жанымның, —

дегендей тұлпар. Жан-жүректі жылытып кететін жауап. Аллегория ғой? Әрине! Бірақ өте орынды табылған.

Жә, кешегі бала шағымен қайта қауышқан ақын тұс-тұстан қолын созып, жаны қалмай: «Байқашы!» — деп дауыстап тұрған қалың елдің көзінше сағынған жердің саф самалын бетке алып зымырап барады.

Бір көгілдір дүниені бетке алып,
Ақ жұлдыздай ағып бара жаттым мен, —

дейді ол. Көк дүниенің ортасындағы ағып бара жатқан ақ нүкте ат үстіндегі ауыл жігітінің экспрессиясын әдемі көрсетіп тұр. Сағынып табысқан екі достың осынау қызық сәтіне сары даланың тағы бір иесі келіп қосылады:

Шыр айналып, мені сүйіп құшардай,
Бір қарлығаш келеді алға түсе алмай.
Айдалада құласам мен,
Жалма-жан
Қанатына мінгізіп ап ұшардай.

Бәрі де жарасымды. Бірақ осы кезде бұл үшеуінің ұлан-асыр ұлы дуына үшеуінің де үлкен анасы келіп араласады:

*Кірпігімде мөлдіреп бір түрды шық,
Кең жазықта агып барам нұр құшып.
Мен жығылып қала ма деп абайсыз,
Туған далам келе жатты бірге ұшып.*

*Туған жер! Оған татымды теңеуді, о заман да бұ заман,
қайсы ақын тапқан? Отанға тән мың қасиеттің ең болмаса
біреуін ғана соққан жүрек, алған демнің бір ғана сөтімен дәлел-
дей білсе, ақын үшін соның өзі шексіз бақыт қой. Жанашыр
ең жақынымыз Отанға, жауырынымыз алғаш тиген жана-
жан туған жерге деген, оның кәрісі мен жасына, кешегісі
мен ертеңіне деген ыстық та разы ынтызарлық қолдарыңыз-
дағы кітапта мол екені кәміл.*

*«Іңкәр дүние» кітабы — Саги Жиенбаевтың ширек ғасыр-
лық творчествосының жемісі. Кітапта ақынның өлең
дүниесіндегі сәтті сапарының бел-белестері, қыр-қыратта-
ры ұзын-шұбақ көш тәрізді боп көз алдыңнан өтіп жатады.
Және де жарлы жұрттың жаман-жасқау көші емес. Қыз
Жібектің баяғы көз жауын алған жасаулы да жарқын көші...*

Куандық ШАҢҒЫТБАЕВ

* * *

Көп болды ғой мінбегелі күр атқа,
Шарт түйіліп шықпағалы қыратқа.
Асауларды ақ сорпа ғып келетін —
Қайран кездер қалып қойды-ау жырақта.

Сол бір кезді еске алушы ем сағына,
Міне, бүгін кездестім мен тағы да.
Көңілім толқып, корейінші дедім де,
Создым қолды көкбестінің жалына.

«Сен сағынсаң, мен де сені сағындым,
Мен де көптен шабысымнан жаңылдым.
Кең даланда көсіліп бір корейін,
Шықпай жүрген терін алшы жанымның.

Арқыратып ат мінбетен — кісі ме,
Кісі еместің біздерменен ісі не?!
Құмарыңды тарқатшы бір, бауырым,
Әктейін көк сағымның ішіне!...»

Дегендей ол, ауыздығын тістеп,
Тұла бойын кетті оның да күн керіп.
Неде болса басып қалдым қамшыны,
Жалғыз тамшы жанарымнан түсті еріп.

Кете бардым азыната жарып жел,
Көз алдымда бұлдырайды сары бел,
Жаны қалмай, қолын созып түс-түстан,
«Байқашы!...» — деп дауыстайды қалың ел.

Қыз-келіншек — жаралғандай ақ гүлден,
Сол бір сөзді қайталайды тәтті үнмен.
Бір көгілдір дүниені бетке алып,
Ақ жұлдыздай ағып бара жаттым мен.

Шыр айналып, мені сүйіп-құшардай,
Бір қарлығаш келеді алға түсе алмай.
Айдалада құласам мен,

Жалма-жан

Қанатына мінгізіп ап ұшардай.

Қып-қызыл шоқты үгітіп,
Қыздырып қара табасын.

Абдырап.
Інтей сүйініп,
Ұстатып нанды қолыма,
Тұратын ұзақ —
Сыйынып
Даланың қара жолына.

Таба нан —
 анам пісірген
Бір жүрді талай жолдарда,
Аман-сау қайтып...
Ішімнен
Сыйынушы едім сол нанға.

Жыл сайын —
 ұшып келем мен
Ауылға барып,
 ойнақтап,
Аспан ғой қанша дегенмен,
Келеді түрлі ой қаптап.

Отырам бірақ жайланып,
Қызықтап таудың ақ басын,
Анамның ыстық ақ наны
Бірге ұшып келе жатқасын...

* * *

Әженің жайлы арқасы
Секілді мамық күстөсек,
Жабысып,
Қолдар айқасып,
Ертеден кешке түспес ек.

Шешеге бір сәт ұнамай,
Түнере қалса бұлт келіп,
Әженің бауыры —
 ұядай.
Кетуші ек соған зып беріп.

Сәні еді
Ауыл-үйдің де.
Жүруші ек оны пір тұтып,
Жеткізген бізді бұл күнге
Жабағы жұлып,
Жүн түтіп.

Текемет басып,
Тері илеп,
Көрпеше құрап қиықтан,
Әжелер —
бізді жер үйде
Саусағымен-ақ жылытқан.

Тағдыр да
Берген пейілді,
Қолына қонған береке.
Ол жүрген жерде —
Көңілді,
Ол жүрген жерде —
мереке.

Әжесіз күй жоқ, асылы,
Әжесіз үйдің —
аз әні.

Аруана тектес асылым,
Ақ әжем —
Елдің ажары.

Ақ әжем —
Асқар тауымдай.
Шуданы тастап шумақтап,
Жататын оның жанында
Бозала бұлттар будақтап.

Болмайтын қаяу,
Кіршік те,
Жатушы ем мен де жайланып,
Үйірген әжем ұршықпен
Дүние қоса айналып...

1997

КЕМПІРҚОСАҚ

Көктемде —
Бұлттар асығып,
Селдетіп өте шығатын,
Артынан шайдай ашылып,
Дүние балқып тұратын.

Малшынып шилер төпірге,
Қайтадан гүрлеп ошақтар,
Аспанға шығар көпірдей —
Тұратын кемпірқосақтар.

Тұратын ауыл шетінде,
Жету де қазір оңай-ақ.
Ұшушы ек алтын көпірге
Жүйріктер кілең —
жслаяқ.

Қазір-ақ қолға қонардай,
Жетелеп,
Сүйреп сан қырға.
Тартатын
Сиқыр бояулар
Құбылып көздің алдында.

Асушы ек зымырап белдерден,
Қанша жер кеттік —
андамай,
Жақындап келе бергенде,
Жылжитын тағы әрқарай.

Токтамаушы едік
қызынып,
Бәйгеге қосқан аттарша,
Қуалаушы едік қызығып,
Сілеміз әбден қатқанша...

Дүние
Зымырап ұршықтай,

Арбайды көзді,
Дуалап.
Құмардан әлі бір шықпай,
Келеміз соны қуалап...

АНА ҚОЛЫ

Атырдық таңды көз ілмей,
Арылдық біраз кірбіңнен.
Сонау бір —
Сәби кезімдей,
Қолыңнан ұстап тұрдым мен.

Көрінді жүдеу маған ол,
Қалды ма келіп күрғыр жас.
Қолыңның үсті —
Қара жол,
Қиыр да шиыр,
Қым-қиғаш.

Қиялмен жүріп сан жылым,
Қолыңа —
 көптен қарағам.
Мен жүрген жолдың барлығы
Қолыңда тұр ғой,
Жан ашам.

Бәрі түр —
Қайда барғаным,
Түскенім қандай қыспаққа.
Осы ғой мені,
Ардағым,
Жеткізген мына ұшпаққа.

Жатыр ғой талай жол артта,
Тұрады бәрі жаңғырып...
Оралдың бір күн
Орақтан
Саусағың басын алдырып.

СҮТ ТУРАЛЫ БАЛЛАДА

Көпті талай көк аспанның бұлттары,
Көпті жұрттың көзіндегі шықтары.
Төрт жыл бойы асыраған —

бірақ та
Таңдайымнан кетер емес сүт дәмі.

...Көктем шығып,
Жер-дүние жылынып,
Жан біткеннің аузы көкке ілініп,
Көкжиектен құлаушы еді бір табын
Кешкі мұнар арасымен шұбырып.

Бәрінің де жұмырланып бүйірі,
Бәрінің де биіктеген иығы...
Ең алдымен жетуші еді елпілдеп
Біздің үйдің қызыл қасқа сиыры.

Қалай ғана шыдайды екен күнімен,
Есі шығып,
Еміреніп үнімен,
Келе сала,
Жалап-жалап бұзауын,
Жылтыратып қоюшы еді тілімен.

Одан басқа көрмейтін ол жанды да,
Не қойсаң да, қарамайтын алдына.
Тұлабойы дір-дір етіп,
жас бұзау
Тығылатын енссінің баурына.

Осы кезде
Балбырап ол тұратын,
Жанарына бүкіл дала сиятын.
Осы кезде —
үлпілдеген үрпінен
Бір ақ жаңбыр нөсерлетіп құятын.

Ақ жаңбырдың иісінен-ақ шат болып,
Тұратынбыз бойымызға дәт көріп.
Көтеретін көңілді де,
Көзі де
Ақ шелекте бүркыраған ақ көбік...

Сауу керек үшінші рет,
Соңғы рет,
Бұзауы тұр жіберсе екен енді деп,
Ол да — бала,
Мен де — бала бүлдіршін,
Екі бала елеңдейміз молдіреп.

Жауып-жауып,
өте шыққан бұлттардай,
Үшінші рет...
Қояды енді түк тамбай,
Жалғыз ғана өзіне аян бір сырды
Жаңуарың ішке бүгіп тыққандай.

Мыңқ етпейді —
Секілденіп жоқ есі,
Әлсіз ғана қалтырайды денесі.
Ең нәрлісін,
Ең дәмдісін —
Соңғысын
Бұзауына сақтайды скен енесі.

Соңғы иінді...
Ең қиыны осы ара,
Осы арада —
Арбасады қос ана,
Екеуінің екі түрлі тілегі.
Екі тілек қосылмайды —
не шара?!

Жануарың жасыра алмай сезімін,
Жаутандайды қарашығы көзінің,
Ене байғұс ойлайды тек бұзауын,
Ана байғұс ойлайды тек өз ұлын.

Біздер үшін арпалысып,
тіресіп,
Тұрады екеу...
Бірі алданып,
бірі өсіп.
Түк жоқ ойда,
Мәз боп бара жатамыз
Екеуіміз екі анаға ілесіп...

* * *

Аспанды кенет тарылтып,
Ауылды жерге бұқтырып,
Астан да кестен...
Сабылтып,
Жарқ етіп...
өте шықты бұлт.

Селк етті дала суынып,
Шағылдың іші суылдап,
Шилердің белі бүгіліп,
Шалғынның үсті шыңылдап.

Топырлап сол кез күш бермей,
Бадалар шулап ұшты кеп,
Аспаннан алтын түскендей,
«Әнеки, жасыл түсті» деп.

Қашаннан —
ауыл шетінде,
Көктемде құстар толатын.
Орманнан келген өкілдей
Жалғыз бір терек болатын.

Жүретін қарттар қорғаштап,
Қияңқы қулар барса оған,
Тұратын сосын ол да асқақ,
Түсіпті жасыл дәл соған.

Күл басып кеткен маңайын,
Жапырақ жатыр шашылып.